

HVB bakom fasaden

Kränk, ensam och instängd. Det är bilden av omhändertagna barn i Hem för vård och boende. Barnombudsmannens rapport är en larmsignal som måste få gensvar och leda till förändring.

Krönika i [SocialPolitik nr 3 2011](#) | Text: Gun-Lis Angsell | [Prenumerera](#)

Jag mår dåligt, försöker be om hjälp men ingen hör.

Så fort jag gör fel blir jag bestraffad i stället för att få hjälp.

De säger att det är ett behandlingshem, jag har varit här 1½ år, men nån behandling har jag inte sett till.

Jag låg en hel månad och bara tittade upp i taket.

Personalen informerar aldrig om våra rättigheter, bara våra skyldigheter... det enda man får är ett papper om regler.

Man är liksom instängd i en liten låda.

Detta är citat ur Barnombudsmannens årsrapport 2011 Bakom Fasaden. Ett drygt hundratal barn och ungdomar som är placerade på HVB eller i familjehem har fått komma till tals. Barnens och ungdomarnas berättelser visar livet och vardagen på HVB ur deras perspektiv. Här finns berättelser om kränkningar, utsatthet, ensamhet, instängdhet och kollektiva bestraffningar. Om negativa förväntningar och omfattande skyldigheter att foga och rätta sig.

Många av oss har tagit del av och upprörts över Vanvårdsutredningens redogörelse för hur barn som skiljdes från sina på föräldrar på 1900-talet misshandlades, kränktes och utsattes för övergrepp av olika slag. ([Vanvård i den sociala barnvården under 1900-talet, delrapport 2009:99](#)). Att något sådant skulle kunna hända i dag vill vi inte tro. Samhället har utvecklats mot en större öppenhet, vi har mera kunskap och större medvetenhet om barns behov och utveckling och om risk- och skyddsfaktorer.

Mot denna bakgrund är utsagorna och berättelserna i Barnombudsmannens rapport synnerligen upprörande. Sett ur barnens perspektiv är utsattheten och vanvården den samma i dag. Skillnaden är att den tar sig andra uttryck. Barnen svälter inte och får inte stryk, låses inte in i garderober, men de kränks, negligeras, hotas och förlöjligas. Många får inte den skolundervisning och den hälsovård de har rätt till och inte det stöd och den stimulans som behövs för att komma till rätta med de problem som föranlett placeringen.

– Det är pinsamt och skamligt, både hälsovården och socialtjänsten sviker barnen, säger barnhälsovårdsöverläkaren Marie Köhler, som intervjuas i rapporten.

– Det handlar om försummelse och vanvård säger professor Bo Vinnerljung. Placerade barn har inte sämre kognitiv förmåga än andra barn, men de får inte den undervisning de har rätt till.

Den placering samhället och socialtjänsten väljer att göra ska lägga grunden för den unges fortsatta liv. En placering medför ett stort ansvar som måste tas på djupaste allvar. Inga placerade barn ska behöva vittna om förödmjukelser, kränkningar, straff och nonchalans.

Barn som omhändertags har ofta levt i kaos och otrygghet. De har inte sällan en negativ och destruktiv bild av sig själva. Inga vuxna har gått att lita på. Förväntningarna på vuxna i vården är desamma. En grundläggande utmaning är att bryta dessa förväntningar.

Alla vet att det inte är någon lätt uppgift att möta dessa barn och att påta sig ansvaret för återuppbyggelse och återskapande av ett värdigt liv. Det ställer stora krav på både socialtjänsten och institutionernas personal att på djupet kunna förstå vars och ens problematik och behov. Av dem som dagligen ska möta barnen krävs närvaro, vilja och förmåga att lyssna och respektera, att förmedla hopp och kunna se och ta tillvara var och ens personlighet och förmågor. Och ett oändligt tålamod.

Tänk dig att du ska ta emot en mycket god vän, din syster,

ditt barn eller barnbarn i ditt hem. Hon/han har haft stora svårigheter i livet och behöver omvårdnad, hjälp och stöd. Hur förbereder du dig, hur möter du henne, hur beter och förhåller du dig?

Jag antar att det vore dig fjärran att kränka, hota, förlöjliga, misstänkliggöra. Och om du skulle känna att detta är det enda förhållningssätt du klarar av hoppas jag att du säger; Nej, dig kan jag tyvärr inte ta emot och hjälpa.

Barnombudsmannens rapport är en allvarlig larmsignal. Som så ofta vid allvarliga larmsignaler har vi anledning att fråga oss vad som nu ska hända. Tas rapporten på allvar? Hur ska den framtida vården se ut? Hur går diskussionen inom socialtjänsten, tillsynsmyndigheterna, de politiskt ansvariga och bland medarbetarna på HVB?

Enligt rapporten ger de familjehemsplacerade barnen en betydligt bättre bild av sin situation än de barn som är placerade på HVB. Fortsatt och utökad satsning på stöd och utveckling av familjehemsvården kan vara en väg att gå. Ökat stöd till barn och ungdomar i deras hemmiljö en annan. Och slutligen, naturligtvis finns det goda exempel även inom HVB. Att identifiera och satsa på dessa en tredje.

gun-lis@pof.se

Läs vidare

Bakom fasaden – Barn och ungdomar i den sociala barnvården berättar, Barnombudsmannens rapport 2011.

www.barnombudsmannen.se

[Vanvård i den sociala barnvården under 1900-talet, delrapport 2009:99](#). Slutrapport hösten 2011.

Upprättelseutredningen utreder hur de som utsatts för vanvård ska få upprättelse.

Barnskyddsutredningen, SoU 2009:68, föreslog en ny lag om stöd och skydd för barn och unga. Förslaget har ännu inte resulterat i någon regeringsproposition.

Gun-Lis Angsell är samhällsdebattör och medlem i

SocialPolitiks redaktionskommitté.